

Ignasi Moreta

CONVERSA AMB LLUÍS DUCH
RELIGIÓ, COMUNICACIÓ I POLÍTICA

COL·LECCIÓ ASSAIG
SÈRIE CONVERSES

precedida per una breu
INICIACIÓ A LLUÍS DUCH

Ignasi MORETA, *Converses amb Josep Rius-Camps*, 2014
(col·lecció Assaig, 29).

Joan-Carles MÈLICH, *Contra els absoluts. Converses amb*
Ignasi Moreta, 2018 (col·lecció Assaig, 46).

Ignasi MORETA, *Conversa amb Lluís Duch. Religió,*
comunicació i política, 2019 (col·lecció Assaig, 50).

FRAGMENTA EDITORIAL

ÍNDEX

Publicat per	FRAGMENTA EDITORIAL Plaça del Nord, 4 08024 Barcelona www.fragmenta.cat fragmenta@fragmenta.cat
Collecció	ASSAIG, 50
Consell assessor	PERE LLUÍS FONT FRANCESC-XAVIER MARÍN JOSEP OTÓN FRANCESC TORRALBA AMADOR VEGA
Primera edició	MARÇ DEL 2019
Disseny de la coberta	ELISENDA SEVILLA I ALTÉS
Fotografia de la coberta	INÊS CASTEL-BRANCO
Impressió i relligat	ROMANYÀ VALLS, S. A.
© 2019	IGNASI MORETA TUSQUETS pel text
© 2019	FRAGMENTA EDITORIAL, S. L. U. per aquesta edició
Dipòsit legal	B. 3820-2019
ISBN	978-84-15518-99-0

<i>Iniciació a Lluís Duch</i>	7
1 L'ambigüitat i la tensió	9
2 Un creador de llenguatge	14
3 Humanisme i erudició	17
4 La conversa i l'humor	20
5 Els vincles amb el món acadèmic	22
6 Reconeixements	25
7 Una entrevista recuperada	29

CONVERSA AMB LLUÍS DUCH

1 Anys d'aprenentatge	35
2 Monjo i investigador	47
3 <i>L'homo religiosus</i>	55
4 Ambigüitat i adverbialitat	61
5 Les estructures d'acollida	67
6 De la religió a la política	75
7 Entre l'antropologia i la filosofia	89

INICIACIÓ A LLUÍS DUCH

ERA EL 26 D'ABRIL del 2002 a l'avantsala de la Sala de Reflexió que Antoni Tàpies va dissenyar per a la Universitat Pompeu Fabra. Amador Vega hi havia organitzat un seminari amb i sobre Lluís Duch al qual assistia, crec recordar, el també enyorat Eugenio Trías, així com Victoria Cirlot, Francesc-Xavier Marín, Josep Otón, Francesc Torralba... A l'inici de la seva intervenció, Duch va dir més o menys això: «Jo, a diferència de Raimon Panikkar, defenso la condició adverbial de l'ésser humà, determinat pel lloc i el temps. Jo no puc ser a l'Índia i a Catalunya al mateix temps. Jo soc monjo de Montserrat.»¹

¹ Part d'aquesta «Iniciació a Lluís Duch» recupera, molt modificats, diversos textos que he publicat sobre Lluís Duch en avinenteses diverses: «Lluís Duch, Creu de Sant Jordi», *Foc Nou*, núm. 441 (maig 2011), p. 8; «Lluís Duch, un gegant intel·lectual», *Serra d'Or*, núm. 622 (octubre 2011), p. 741-743; «Immens Lluís Duch», *La Vanguardia* (16-11-2018); «Lluís Duch, *in memoriam*», *Serra d'Or*, núm. 709 (gener 2019), p. 6-8.

Aquella va ser la meua primera trobada llarga amb Lluís Duch, aquest singular «monjo de Montserrat» que vaig començar a tractar a fons no pas en un context eclesial sinó en un acte acadèmic a l'avantsala de la capella laica d'una universitat pública. A les seves classes de filosofia de la religió a la Facultat d'Humanitats de la Universitat Pompeu Fabra, Amador Vega ens havia parlat de Duch presentant-nos-el com el més gran antropòleg de la religió a escala hispànica. Duch estava enllestint aleshores el seu magne projecte *Antropologia de la vida quotidiana* a Publicacions de l'Abadia de Montserrat. A poc a poc vaig anar descobrint la seva obra, una obra ambiciosa per l'abast de les preguntes a què vol respondre, l'originalitat de les intuïcions que hi desplega, l'encert de les seves anàlisis i el rigor i l'erudició amb què tracta els temes que aborda.²

² Vegeu una bibliografia exhaustiva de Lluís Duch fins al 2011 dins *Emparaular el món. El pensament antropològic de Lluís Duch*, a cura de Joan-Carles Mèlich, Ignasi Moreta i Amador Vega, Fragmenta, Barcelona, 2011, p. 295-316.

I L'AMBIGÜITAT I LA TENSIÓ

L'obra de Lluís Duch és molt extensa i abasta àmbits temàtics i disciplinaris molt diferents: la religió, la política, l'ètica, la pedagogia, la família, la ciutat, la vida quotidiana, la comunicació, les transmissions, la salut, el mite, el símbol, el ritu... En aquesta obra hi ha, però, una coherència molt clara, cosa que ens podria dur a parlar fins i tot d'una certa voluntat de sistema. Duch s'hi refereix de vegades al·ludint «al meu esquema antropològic», «al meu projecte antropològic» o «al meu model antropològic».³ A l'inici, fins i tot va gosar «batejar el mètode antropològic que estava desenvolupant amb el nom de *sociofenomenologia*».⁴ En aquest «esquema antropològic», la cohesió ve donada en gran mesura per una sèrie de leitmotiv i de combinacions binàries. Entre els leitmotiv recurrents, destacaria afirmacions com les següents:

³ A *Sortida del laberint*, Fragmenta, Barcelona, 2018, p. 72, Duch expressa amb claredat que l'objectiu últim de la seva tesi doctoral era «trobar un mètode que em permetés articular una aproximació a l'ésser humà i a les peripècies de la seva vida quotidiana que tingués una certa viabilitat i versemblança antropològiques».

⁴ *Ibid.*, p. 63.

- . «Per l'ésser humà no hi ha cap possibilitat extracultural.»
- . «Som éssers finits capaços d'infinít.»
- . «Estem sempre *in statu via* vers l'*status patriæ*.»
- . «L'ésser humà no és ni bo ni dolent, sinó ambigu.»
- . «Els humans som éssers gramaticals.»
- . «Vivim en una crisi gramatical.»
- . «El símbol fa *mediatament* present el que és *immediatament* absent.»
- . «La condició humana és adverbial, marcada per l'espai i el temps.»
- . «Déu no és un *a priori* metafísic sinó un *a posteriori* ètic.»

Entre les combinacions binàries, destaquen: estructura/història, mite/*logos*, romanticisme/illustració, interioritat/exterioritat, continuïtat/canvi... Quan Duch desenvolupa aquesta mena de dualitats entre els dos pols respectius, insisteix a remarcar-ne la complementarietat, la coexistència, la «coimpliació», la «tensió». No es decanta mai de manera inequívoca per un dels pols amb exclusió de l'altre, sinó que sempre subratlla aquesta «tensió» entre tots dos, cosa que explica la seva defensa de l'*ambigüïtat*

com a categoria explicativa de la condició humana. Això no exclou, però, que de vegades mostri una certa preferència per reivindicar un dels pols de la dualitat. D'entre aquestes «tensions», una de les més nuclears i productives en l'obra de Duch és la que es produeix entre *estructura* i *història*: hi ha coses que són estructurals, és a dir, comunes a tots els éssers humans, mentre que n'hi ha d'altres que són històriques, és a dir, culturals, circumstancials, temporals. En aquesta tensió, Duch emfatitza especialment el factor històric, tot i que també es distancia dels historicismes que menystenen la importància del factor estructural.

Duch va començar la seva trajectòria intel·lectual amb l'estudi de l'obra de Mircea Eliade, objecte de la seva tesi doctoral. A la meitat de la seva recerca, però, va prendre consciència que el seu pensament es trobava als antípodes del d'Eliade. L'historiador de les religions romanès, essencialista, té una tirada molt pronunciada a accentuar el factor estructural per sobre de l'històric, utilitzant la terminologia duchiana. Per això, a Duch no li podia agradar.⁵

⁵ Sobre aquest tema, vegeu *infra*, p. 42-45.